

אמתחת בנימין

רשימות עובדות והנהגות כפי שנשמעו
מפיהם של גדולי ישראל שליט"א

חול המועד סוכות תשפ"ה במחיצת
רבן של ישראל
מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

גיליון מס' 19

שאלו: הנה ברמ"א מבואר שאם קובעים ישיבה על יין לא חייבים בסוכה, והב"ח והא"ר אומרים שלא לברך על היין, והכרעת המשני"ב שלא לברך מספק. השאלה היא שיש אנשים שאינם יכולים לאכול דגן, ושותים עוד רביעית לקידוש במקום סעודה (והיינו מלבד הרביעית שעל זה מקדשים), האם יכולים לברך לישיב בסוכה, היות והיין זה הסעודה שלהם.

ובאמת שבמשני"ב סו"ס תרמ"ג לענין פת הבאה בכיסנין מביא בשם השערי תשובה דלמרות שזה מחלוקת האם לברך ליישב על מזונות, אבל קידוש במקום סעודה מועיל שיתחייב בסוכה, אז אולי גם לענין שתיית יין מועיל לומר ליישב. רבינו: יש לחלק שכאשר אוכלים פת הבאה בכיסנין כדי שובע הרי חייבים בברכת המזון והיא פת גמורה, ממילא לא שייך ללמוד מקידוש במקום סעודה לחיוב של ליישב.

ומעניין לעניין יש דבר שהרבה אנשים נכשלים בזה, אוכלים הרבה בקידוש שלאחר התפילה בשבת, ועוברים על דאורייתא ועל דרבנן. ומלבד כן, כשמגיעים הביתה לא רוצים לאכול את מה שהעקרת בית הכינה, ומכיון שלא בירכו ונטלו ידים על כל השיעור הגדול שאכלו עוברים על דאורייתא אחד, ושני דרבנן, ולמה לא מדברים על זה, למה אוכלים בלי סוף. ולכן כשאוכלים הרבה עוגיות ועוגות ומאכלים ומגיעים הביתה ובקושי אוכלים את המאכלים של שבת, עברו על ג' עבירות, ברכת המזון, נטילת ידים והמוציא.

ולעניין פשטידה ירושלמית (קוגל ירושלמי), בירושלים אמרו שאפשר לאכול בלי סוף, אבל החזו"א אמר שלא ודאי שהם צודקים, לא שהכריע שאינם צודקים, אלא שאמר שלא ודאי שהם צודקים. אם אוכלים הרבה, יתכן וחייבים בברכת המזון.

ובפרט בחורף שיש לילה ארוך ורעבים מאוד, אוכלים את כל האוכל לשובע בקידוש ונכשלים כשאוכלים הרבה, אפשר לאכול, אבל מעט. וכן לענין הפשטידה הירושלמית נכנסים לשאלה גדולה על דאורייתא.

הייתי אצל חסידים, וראיתי שביו"ט ראשון של פסח היו שותים יין, והיו נותנים ביצים קשות לאכול, הייתי אצל קרוב שלי, הסטריקווער רבה, הם אכלו ביצים קשות, ולא עשו קידוש על עוגות משום שרויה. ובאמת שגם עוגות במי פירות שלא במים מועיל ויוצאים בזה ידי חובת קידוש, ואיני יודע למה לא נהגו ככה.

ויש שיטה שפירות מועיל לענין סעודה, וסומכים על זה בשעת הדחק. כמדומני שהיה כזה מנהג בפולין.

שאלו: יש יעב"ץ בסוף מסכת פסחים שכותב לענין קידוש במקום סעודה, שאם המזון הקבוע שלו, זה לא מזונות, יוצאים בזה יד"ח קידוש במקום סעודה.

רבינו: זה מציאות חדשה, לא רק חידוש, זה גם מציאות חדשה, חידוש לדינא, אך לא נוגע לכאן.

העירו: יש לוח ארץ ישראל, וכותב שבהבדלה לומר לישיב בסוכה.

רבי דוב לנדו שליט"א
חג הסוכות תשפ"ה

רבינו: מהיכן המקור שלו? הנ"ל: איני ידוע. רבינו: בלי מקור? הוא לבד מחדש? הנ"ל: שמעתי שרי שלמה זלמן אויערבך גם סבר כך.

רבינו: הם המקור? מה עשו לפני כן כל עם ישראל, לא היה עם ישראל? היהדות התחילה אצלם? היה מנהגים חלוקים זה דבר אחר, אבל אי אפשר לומר 'הם עשו', מה היה לפני כן. תמיד כשמספרים סיפורים צריך לדעת מה היה לפני כן. אתמול מישהו הביא שהחתם סופר סבר שנשים לא יברכו ליישב בסוכה והביא טעם בזה. ושאלתי אותו מה עשו לפני החתם סופר, מה עשו קודם, מה עשו אבותינו ורבותינו, מה הפירוש 'הוא אמר', לא חושבים בהגיון. יש דברים שבאמת גאונים כמו שהערוך לנר חידש, שנשים הולכות לזכור, בכל תפוצות ישראל ברוסיה בפולין ובגליציה לא עשו את זה, למה להחמיר, הערוך לנר חידש את זה.

המשיך רבינו: היה יהודי שקראו לו ר' דוד הילמן, והוא אמר לי כשדיברנו על המושג שנשים הולכות לפרשת זכור, "סבתא שלי לא היתה בת גרים, והיא אף פעם לא הלכה לפרשת זכור".

עכ"פ לענין מנהגים לא ניתן להתחיל מהאמצע צריך לדעת מה היה קודם, אי אפשר להתחיל מהאמצע, היהדות מתחילה קודם.

שאלו: שמעתי משמיה דמר שליט"א... הגיב רבינו בחיך: או שאני יודה, או שאני יכחיש, כן.

הנ"ל: שהרי המשנ"ב בהלכות תפילין בסי' לד בביאור הלכה לענין תפילין דר"ת, כותב, שאחד שמניח תפילין של ר"ת, כיון שבי פרשיות מונחות שלא במקומן עובר בבל תגרע, וכותב, תוכחת מגולה למי שעושה את המצוות רק בדיעבד ולא לכתחילה, שהוא עובר על בל תגרע. ומביא המשנ"ב ראייה מגמ' שמתן שתיים שנתן אחת, אע"פ שכיפר וכו', ולפי זה שמעתי בשם הרב, שמהמשנ"ב אפשר ללמוד, שאם אחד קרא קריאת שמע ולא השמיע לאוזנו הגם שיצא, לא קיים את המצוה בהידור, וממילא יש בל תגרע.

רבינו: העניין של קריאת שמע לא דומה למקרה של הגמ' שמביא המשנ"ב, משום שיש מצוה נפרדת לתת ד' מתנות, הוא כיפר משום שמועיל לכפרה, אבל לא עשה מצוה של זריקה כלל, הוא ביטל מצוה דאורייתא, ולכן שואל תוס', כשמתערב דם אחת בדם ארבע, ידחה לאו של בל תוסיף, זה לא סתם הידור, זה בל תגרע לגבי המצוה. מה שהמשנ"ב לומד לענין מקיים מצוה ב'דיעבד' זה לא סתם בדיעבד, זה לבטל מצות עשה, ויש לזה דוגמא מהידור דאור'. (יש לעיין אם נתכוון רבינו לחלוק על דברי הביאור הלכה, או ללמוד בו שזהו ביאור דבריו).

משא"כ לא משמיע לאוזנו הרי הוא יצא, ומתחדש שבדין דאורייתא הזו מתקיים הדין לכתחילה בפה, ולא על זה אמרתי בל תגרע. אמרתי בל תגרע באופן שמחסר מלים, ולא אמר כל הקריאת שמע.

ויש לדון, לפי השיטות שקריאת שמע זה פרשה ראשונה, ועומד למשל חצי דקה לפני הזמן של סוף קריאת שמע, האם יאמר מה שיכול או לא יאמר כלום, שהרי באמת יש שיטות בפוסקים שהפסוק שמע ישראל לחוד זה דאורייתא, ולכן בגוונא שרק את הפסוק ראשון הוא יספיק, ואילו יאמר ואהבת עד הסוף לא יספיק, הוא צריך להתנות, אם הדין של שמע ישראל זה פסוק ראשון אז אומר את הפסוק ראשון לצאת יד"ח, והשאר כקורא בתורה, ואם הדין הוא, שכל הפרשה ראשונה זה חיוב דאורייתא, אז לא אומר את הפסוק ראשון והפרשה ראשונה בתור מצוה. ובאמת אין תועלת במה שאומר את הפרשה ראשונה, נכון שהוא מקבל עול מלכות שמים, אך מצוה אין לו. ואם הוא לא יעשה את התנאי, אז יש כאן ספק בל תגרע.

עוד שאלו: אדם שבלייל שבת חלק מהסכך עף לו ונשאר לו שיעור סוכה, אך היות וקר לו, רוצה להניח על המקום שעף, סדין, והוא אוכל תחת הסכך, האם מותר לעשות תוספת אוהל בשבת, ויסוד הספק הוא, האם נחשב לעראי, או היות והסכך נחשב לקבע לפי צד אחד בפמ"ג א"כ יחשב כקבע, ורבינו הגיב שזהו שאלה בהלכ' שבת, ויל"ע.

רבי דוב לנדו שליט"א חג הסוכות תשפ"ה

שאל רבינו את הנוכחים: למה רק האדמו"ר השם משמואל היה לו סוכה טובה בחו"ל שאפשר לישון שם, למה אף אחד לא עשה את זה? השם משמואל שם הרבה סכך ותנור בתוך הסוכה, מכיוון שבפולין היה מאוד קר, ולמה אביו (האבני נזר) לא עשה כן. ונכון שאין חיוב לעשות את זה, ולכאורה אין חיוב להוציא חומש מנכסיו עבור זה, היות וזה לא הדרך לעשות כאלו דירות, ולכן זה לא קושיה על כל אדם, אבל אלו שהידרו במצוות למה לא עשו כן, לא יודע.

שאל רבינו לגדולי התורה שישבו קמיה: אחד בנה סוכה של ג' דפנות רחבה וטובה, וראה שזה מידי גדול, ולכן באחד מצדי הדפנות שם דופן פנימי קצר יותר, והוריד את הדופן החיצוני הארוך יותר, ונמצא, שלדופן הזה, הסכך היה קודם לה, האם יש בכך חסרון שהסכך היה קודם לאותה הדופן.

אחד הת"ח: אין בעיה.

רבינו: נכון, אבל צריך להגדיר למה אין בעיה.

הנ"ל: צריך שיהיה שם אוהל על הסכך וכבר יש לזה שם אוהל, זה רש"י בסוכה יט לענין קנים היוצאים מאחורי סוכה, ורש"י אומר שעשה את הדופן האמצעית אח"כ. הגיב רבינו: התשובה נכונה, אך זה שאלה עם תשובה, לא אצל כולם זה דבר פשוט.

שאלו: כתוב לענין בל תוסיף שרק למ"ד לולב צריך אגד יש חסרון כשלוקח מין חמישי, משום שלמ"ד אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ולכאורה קשה, לפי ר"ת שצריך לקיחה אחת, למה הלקיחה אחת לא מספיק בכדי שלא יהיה האי לחודיה, וכמו שמצינו לענין ברכת כהנים שנשיאת כפים אחד מאגד, וכלש' הראשונים, שאם יפסיק בנשיאת כפים בין השלישי לרביעי, מדוייק בריטב"א שאין בל תוסיף, והמאגד זה הנשיאת כפים. רואים שלקיחה לא מאגד ונשיאת כפים מאגד, ומה החילוק. ואולי הביאור הוא, משום שהנשיאת כפים זה בתוך הברכה. בלבוש כתוב, שממשיכים נשיאת כפים גם שמסיים את הברכה, ולכן גם כשהכהן מסתובב הוא חייב להמשיך את הנשיאת כפים.

רבינו: מה ההגדרה של הדין הזה, מצוה או תקנה דרבנן, אם זה תקנה דרבנן אני לא יודע מה להגיד, יש חזו"א שכותב במקום אחד על מקרה אחד, שהתקנה דרבנן אולי בנוי על סתרי תורה, על מה הוא אומר את זה? על רוחב הרצועה של תפילין, כך כותב החזו"א בספר (או"ח ס' ד' סק"א). מה שאתם אומרים מה החיסרון אם לא ישאו כפים.

הנ"ל: זה להוסיף בברכת כהנים, השו"ע הרב אומר לא לעשות נשיאת כפים באמצע ברכות המצוות, לפני שאתה מתחיל יברך, אחרת זה לא עובר לעשייתן, אז יש משהו בנשיאת כפים עצמה.

רבינו: אני שומע, דברים מחודשים. והמשיכו להתפלל בהנ"ל עוד מקצת.

שאלו: דנו הגר"מ לובין ועוד חכמים (א.ה. אתמול בכינוס של אוהלי טהרות) האם מברכים לישב

בסוכה בהקבלת פני רבו. האם יש שיעור של זמן בהקבלת פני רבו, והאם מקיימים הקבלת פני רבו אם נכנסים ויוצאים.

רבינו: יפה מאד, כך אדם מגיע לרב ומיד בורח ממנו.

שאלו: ואם יוצא מחמת שאין מקום וכו', רבינו: אה"נ יוצאים בזה.

רבי דוב לנדו שליט"א חג הסוכות תשפ"ה

ניגש לרבינו תלמידו שלמד עמו בחברותא לפני כני שנה, הגיב רבינו: אה' ימים מקדם, אני נזכר אחורה מה שלמדנו, ג"ש (א.ה. זהו הר"ת של ידידו). אני נזכר ברמב"ן בגיטין לענין מילי מימסרן לשליח. ועוד דבר היה לגבי בורר ביו"ט עצמות מהדגים, לדעת שו"ע הרב וכך מסתבר מסברא שמותר. אך החיי אדם וכן נקט המשנ"ב, הם אוסרים. זוכר? היה עוד דברים, מספיק ב' דברים לעכשיו, ימים מקדם.

הנ"ל: היום בבוקר היה טילים, והיה אחד בקרית הרצוג שנפל ליד מזרוננו רסיס, וזה נפל על מיטה בסוכה, הרסיס שקל 15 קילו, והשוטר שהגיע לשם אמר שזה היה נס שלא קרה כלום, זה קרה בסוכת נכדי.

רבינו בהתפעלות: היום בבוקר?! ושום דבר לא קרה. שעשה ניסים זה ודאי, פלאי פלאים, ועל ניסך שבכל יום עימנו. שיינע מעשה. אנחנו חיים בעולם מיוחד, בין בכלל ובין בפרט, הכל מיוחד, לא רגיל. הכל נס. מה אפשר להגיד, רק להתפעל ולהתרגש.

ואח"כ אמר רבינו לתלמידו הנ"ל: לא להיכנע לתעודת זהות, אסור להיכנע [והיינו לגיל המבוגר שלו]. ובירכו רבינו לו ולבני ביתו, ונפרדו לשלום.

לאחמ"כ הביאו קמיה רבינו את נכדו שהיה בעל נס, ובירכו רבינו: ה' יעזור שהניסים לא יורידו כלום מהזכויות שלך, שום דבר.

שאלו על דברי התוס' בתענית ב' ב' לגבי ניסוך המים בלילה.

רבינו: יש בזה סוגיא ערוכה ביומא כ"ו ב', ואין זה קושיא שלי, אלא שכבר עמדו בזה שע"פ המבואר שם לא שייך שני ניסוכים. ומכאן ראי' שזה חובת הקרבן ולא חובת היום. וזו קושיא על הראשון לא קושיא שלי. [א"ה יעוי' בחזו"א או"ח קכ"ו סק"כ ובקה"י ביומא ס"י ט' בארוכה].

שאלו: משכחת סוכה שביום הראשון של סוכות כשרה, ובשאר הימים פסולה, בגוונא שאחד סיכך בחו"ל סכך שראוי לעמוד רק לשבעה ימים, אז בחו"ל לכאורה הסוכה פסולה שהרי צריך שתהיה ראוי בחו"ל לשמונה ימים ממ"נ, אך ביום הראשון כשר ממ"נ, משום שלכאורה סגי בסכך הראוי לשבעה.

רבינו: לכאורה אתם צודקים, שאלה טובה.

שאלו: המשנ"ב בס' תרנ"ח סק"י כותב דיש לקנות ד' מינים במשיכה ובכסף, מה הדין אחד שקנה במשיכה ולא בכסף, למה שלא יהיה יאוש.

רבינו: אצלי כתוב שאין יאוש, משום שההוא צריך את זה למצוה דאורייתא.

שאלו: יהודי עשה סוכה ומעל הסוכה יש לו שכן שיש לו עציץ נקוב, האם העציץ נקוב פוסל משום מחובר, ויש בזה סוכה תחת האילן.

רבינו: האויר אולי מפסיק את היניקה, השאלה היא, מה הפסול מחובר, יש שיטות שמחובר לא פסול רק משום תעשה ולא מן העשוי, ואם כן בעציץ נקוב אין את החסרון הזה. [יעוי' מש"כ בספר חידושי הגרד"ל על סוכה בסימן ה'].

הנ"ל: אם יש פסול, האם יעזור שישים צלחת, ויחשב כקציתן זו היא עשייתן.

רבינו: תלוי בריטב"א ועוד ראשונים, זה לא בשביל לדבר בלימוד זה בשביל ללמוד. דברים טובים מאוד אתם אומרים.

רבי דוב לנדו שליט"א
חג הסוכות תשפ"ה

אמרו קמיה רבינו: אמרו בשם הגר"א שרמוז במנצפ"ך את החמשה הלכות שמשה רבינו שכת, פסח שני, בנות צלפחד וכו'.

רבינו: היכן הגאון הזה.

הנ"ל: אנשי ירושלים אמרו לי את זה בשם הגאון, לא אמרו לי היכן זה כתוב.

רבינו: כל דבר שלא כתוב, קשה לקבל. דבר כזה היכן זה כתוב, הרבה דברים אמרו בשם הגאון והוא לא אמר אותם, מאיפה לקח את זה הגר"א? הגר"א הוא תנא? הוא לא תנא, איך הוא יכול להגיד את זה. הנ"ל: בתור רמז גם לא? רבינו: מה הפירוש רמז, זה דבר חדש והיסטורי, זה אמת או שקר, מה זה רמז, בין השמשות אמת ושקר? ... מאיפה הגאון לקח את זה? אולי זה ראייה שהגאון לא אמר את זה. וכבר כתב בהקדמה לשנות אליהו ר' דוד לוריא שהוא שמע הרבה סיפורים בשם ר' חיים ולאז'ינר על הגר"א, וכותב, כפי מספר המספרים כך מספר השינויים.

נכנס קמיה רבינו תלמידו הגאון ר'... והציע חידוש מהחת"ס: בימות יש קושיא למה מתחילים את המשנה מט"ו נשים וכו', ולא מבארים קודם את סדר היבוס, וכן קשה בהרבה מסכתות למה מתחילים גיטין בהבאת גט ממדה"י ולא בפרק המגרש.

רבינו: אני תמיד חשבתי את זה על זבחים, לא יודעים בכלל מה זה קדשים, ומתחילים כל הזבחים שנזבחו שלא לשמם וכו'.

הנ"ל: החת"ס אומר שלומדים מזה שצריך רבי'ה.

רבינו: שומע [הי נראה לא מרוצה]. הנ"ל: על זה אומרים שצריך עוד תירוץ.

לאחמ"כ אמר רבינו: יש שיעור שלם בהקדמה של הרמב"ם לסוכה בפ' המשניות איך למדו את התורה שהעביר משה רבינו, ומסופר שמשה רבינו ישב עם אהרן הכהן והזקנים ולמדו מצות סוכה. ומהרמב"ם הזה ניתן ללמוד ב' דינים ואולי יותר. ראשית כל ברמב"ם הזה שכתב שלא יהא חללה פחות משבעה טפחים אורך על שבעה טפחים רוחב וכו', אפשר ללמוד, לא כמו הרי"ף, הרי"ף לומד ששיעור סוכה מדאורייתא זה ו' על ו' וברמב"ם כתוב ז' על ז'.

ועוד דין, אולי זה פשוט, שהאחרונים נחלקו בדעת הרמב"ם, האם פשתן פסול מדאורייתא או מדרבנן, והמשנ"ב [תרכ"ט ס"ה] נוקט שאינו פסול אלא מדרבנן, ויש ברמב"ם הוכחה לדבריו שפוסל רק משום שהם מחצלאות ובגדים, ולא משום שנחשב שאין גידולו מן הארץ, ועל כרחך כמו שכתב המשנ"ב שנחשב גידולו מן הארץ אלא שפסול מדרבנן.

הנ"ל: כתבתי ספר על ריבית, ואני מזכיר את זה, כדי שאחרי סוכות הבקשה תגדל. רבינו: אני זוכר אותך, אני היחידי שלמדתי את כל הספר, עברתי על כל הספר מילה במילה, למדתי את הכל מההתחלה ועד הסוף.

הנ"ל: סיפרתם לי כששאלתי אותכם מה דעתכם על הספר, והשבתם, שלאחר שקמתם מהספר ראיתם שכבר צריך ללכת להתפלל שחרית. רבינו: אני לא זוכר, אני מאמין לכם. המשיך רבינו: למדתי את כל הספר, לא קראתי, למדתי את זה.

הנ"ל: ההערות שכתבתם על ספרי, נדפסו בחידושי הגרד"ל בב"מ.

המשיך רבינו: זה היה הספר שהכניס את העולם לריבית עד אז היו יחידים שלמדו ריבית, זה הכניס את העולם לריבית, זה זכות עצומה מאוד, היום כולם לומדים ריבית. ונפרדו לשלום, כשרבינו מתבטא "אתם עושים לי שמחת יו"ט".

שאלו: אחד אמר הלל בסוכות, ואחר אמירת ההלל אמר לו חברו ששמע שאומר במקום "אזנים להם ולא ישמעו", "אזנים להם ולא יאזינו".

רבי דוב לנדו שליט"א
חג הסוכות תשפ"ה

רבינו: אין זה דוקא בסוכות, אלא גם ביו"ט ראשון של פסח וכל זמן שאומרים הלל שלם, ואין לי ענין לתפוס אף אחד, אלא שהשאלה לא נשאלה בצורה ברורה. ומה הנידון, האם ע"א נאמן לחייב חזרה על הלל?

הנ"ל: לא זה שאלתי, אלא האם יצא יד"ח כיון שאמר את המילה הנרדפת.

רבינו: רשום אצלי על ק"ש באחד שאומר מילים באידיש שאינם דומים ללשון הקודש, כגון וישמרך שאומרים בצורה אחרת, ויש לדון אם אומרים בלשון הקודש לא בלשון המדוייקת של התורה האם יוצאים מדין בכל לשון, ודוגמא לדבר מה הדין אדם שבמקום לומר בכל לבבכם יאמר בכל לב שלם, אם נאמר שיוצא מדין לשון אחרת כמו שיוצא בשאר לשונות, ואם לשון הקודש היא לשון של התורה, ואם זה שפה בעצם יועיל.

אמנם יש לדון שאין יחס ללשון הקודש כלשון בעצם, אלא שצריך לומר מה שכתוב בתורה, ואם לא אמר כמו שכתוב בתורה לא יצא יד"ח. ומה הדין בעברית הוא שאלה חדשה, ואני דן בלשון הקודש. ואם אומרים שאינו יוצא בלשון הקודש בצורה שאינה כתובה בתורה, יוצא שהמשנה כוללת ב' נושאים שלא קשורים אחד לשני, ואין זו קושיא גדולה, אלא הערה שהמשנה כוללת ב' דברים נפרדים.

הוסיף רבינו: אחד שיאמר במקום ידינו, ידים שלנו זה לא יהי' טוב וזו קצת קושיא.

ויש בר"י מיגאש בשבועת הדיינין שאומרים אותה בלשון הקודש וזה חידוש (א"ה ל"ח ב' ויעוי' בהערות הגרמ"ש שם שבפשוטו מבואר בתוספתא לא כן).

שאלו: מה מקורו של הרימ"ג. רבינו: איני יודע.

שאלו: אולי המכוון ברימ"ג שאין תרגום ללשון התורה שבועה שכולל גם אלה.

רבינו: אין זה נכון וודאי שיש תרגום מדוייק בשאר לשונות למילה שבועה, ולא צריך דוקא לשון שכוללת קללה.